

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Jild 3, Son 12/2

2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 12/2 (3)-2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич - юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодири Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Тахририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

<i>Axmedov Oybek Saparbaevich</i> ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА СОЛИҚ-БОЖХОНА ТЕРМИНОЛОГИЯСИДА АНТОНИМИЯ ҲОДИСАНИНГ ЎРНИ.....	10-18
<i>Нематова Мафтуна</i> ЛАКУНА И ТИПОЛОГИЯ ЛАКУН	19-24
<i>Hamroyeva Shahlo Mirdjonovna, Matyakubova Noila Shakirjonovna</i> MOSLASHTIRISH JARAYONIDA O'ZBEK VA INGLIZ TILIDAGI SODDA GAPLARNING SINTAKTIK TAHLILI.....	25-32
<i>Jo'rayeva Nilufar Sobirjon qizi</i> "SMILE" VA "TABASSUM" TUSHUNCHALARINING LINGVISTIK IFODASI (INGLIZ VA O'ZBEK TILLARI MISOLIDA)	33-38
<i>Sidiknazarova Zulfiya Mirsharapovna</i> BADIY TARJIMA TAHLILINING NAZARIY ASOSLARI	39-43
<i>Jumanova Shahnoza Ikromjonovna</i> IJTIMOIY – PSIXOLOGIK MOTIVNI ANGLATISHDA PEYZAJNING O'RNI	44-50
<i>Achilov Oybek Rustamovich</i> ILGAR SURISH VOSITALARINING BADIY ASAR SARLAVHASIDA TASNIFLANISHI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	51-57
<i>Axmedova Madinabonu Maxmudjonovna</i> XALQ NASRI JANRLARINING O'ZARO MUNOSABATLARI	58-62
<i>Isroilova Manzura Jamolovna</i> FRANSUZ KOMPARATIV FRAZELOGIZMLARINING USLUBIY XUSUSIYATLARI	63-68
<i>Кенжабоев Шокир Абдулхалимович</i> ОСОБОЕ МЕСТО В ИЗУЧЕНИИ И РАЗВИТИИ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ШКОЛАХ УЗБЕКИСТАНА	69-74
<i>Fayziyev Bahodir Baxshullayevich</i> J. K. ROULINGNING "GARRI POTTER VA AFSONAVIY TOSH" ASARIDAGI TO'QIMA NOMLAR VA REALIYALAR HAMDA ULARNING RUS VA O'ZBEK TILLARIGA TARJIMASI	75-79
<i>Mamatqulova Shoxsanam Isroil qizi</i> OLAMNING O'ZBEK LISONIY TASVIRIDA "FIDOIYLIK" KATEGORIYASI	80-84
<i>Тухтаева Фарида Исматуллаевна</i> ИССЛЕДОВАНИЕ СТЕРЕОТИПОВ РОМАНАХ ПЕРЛ БАК	85-90
<i>Radjabova Dildora Raximovna</i> PIRIMQUL QODIROVNING "YULDUZLI TUNLAR" ASARI INGLIZCHA TARJIMASIDA BOBUR PSIXOLOGIYASI	91-96
<i>Mansurova Shohista Ismailovna</i> BADIY TARJIMANING MAQSADI, VAZIFALARI VA TARJIMA METODLARI	97-102
<i>Ermатов Ixtiyor</i> SIRDARYO VILOYATI TOPONIMLARI.....	103-108

<i>Axmedjanova Farida Djavairovna</i> GRAMMAR INSTRUCTION IN COMMUNICATIVE LANGUAGE TEACHING	109-114
<i>Saitov Suxrob Djumaydillayevich</i> ARTISTIC INTERPRETATION AND RESOLUTION OF HUMAN TRAGEDIES IN THE STORY	115-119
<i>Тўрабоева Ҳакима Усмонжон қизи</i> ФИРДАВСИЙ ДАҲОСИГА МЕҲР	120-124
<i>Toshpo'latova Xusniya Matayusub qizi, Normamatov Farrux Komiljon o'g'li</i> INGLIZ REKLAMA SHIORLARI TARJIMASI JARAYONIDA SHAKL VA MA'NO MUVOFIQLIGI	125-129
<i>Абдуманнонов Хожиақбар Акмалжон угли</i> ОСВЕЩЕНИЕ ФРАЗЕОЛОГИИ В СВЕТЕ НАУЧНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ (краткий обзор на примере учебных пособий и словарей узбекского языка).....	130-136
<i>Абдуллаева Раъно Хикматовна</i> РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ КОНЦЕПТА «ДРУГ/ДРУЖБА» В РУССКОЙ И УЗБЕКСКОЙ ПОСЛОВИЧНОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА	137-144
<i>Hamidova Sayyora Nurmatovna</i> TILSHUNOSLIKNI MENTALINGVISTIK BOSQICHIDA KOGNITIV TADQIQOTLAR.....	145-151
<i>Rustamova Dilrabohon</i> ATAMALAR LUG'ATINING UMUMIY VA FARQLI TOMONLARI	152-157
<i>Khazratqulova Ozoda Abduganiyevna</i> EXPRESSION OF THE CONCEPT OF FORGIVENESS IN LEXICOGRAPHIC SOURCES AND ARTISTIC LITERATURE	158-162
<i>Farmonov Nurbek Pulatovich</i> WEB OF SCIENCE MA'LUMOTLAR TIZIMIDAN FOYDALANISH	163-169
<i>Xojjiyeva Oynisa Shabonovna</i> ALISHER NAVOIY ASARLARIDA TURKIY XALQLAR MAQOLLARINING AKS ETISHI	170-176
<i>Norqobilov Sanjar Rahmat ugli</i> COMPARING COMPUTATIONAL LINGUISTICS APPROACHES ACROSS LANGUAGES	177-182
<i>Mamarasulova Iroda Jumanovna, Xojimetov Sa'dulla Jumanazarovich</i> ANGLIYA UYG'ONISH DAVRI ADABIYOTI	183-190
<i>Ho'jamqulov Anvar Jozilovich</i> OMON MUXTOR ROMANLARIDA POETIK USLUB QIRRALARI.....	191-196
12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР	
<i>Кутыбаева Елизавета Дуйсенбаевна, Аманязова Света Байниязовна</i> ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ОРГАНОВ ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ ВЛАСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	197-203
<i>Мирзаабдуллаева Матлуба Рустамовна</i> СУВДАН ФОЙДАЛАНУВЧИ ВА СУВ ИСТЕЪМОЛЧИСИ ТУШУНЧАЛАРИНИНГ ҲУҚУҚИЙ АҲАМИЯТИ ХУСУСИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР	204-209
<i>Toshkanov Nurbek Bahriddinovich</i> BILIMLAR IQTISODIYOTI VA INTELLEKTUAL MULK: TIJORATLASHTIRISHNING BA'ZI HUQUQIY JIHATLARI VA MUAMMOLARI	210-216

Nishonov Abdulloh Ubaydulloh o'g'li
ATOM ENERGIYASINI JOYLASHTIRISHNING XALQARO EKOLOGIK TALABLARI217-223

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna
OLIY TA'LIM MUASSALARIDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI224-228

Sadullayeva Shahlo Azimbayevna, Parmankulov Farxodjon Nurali o'g'li
TYUTORLAR ISH JARAYONIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI
TATBIQ ETISH METODIKASI229-233

Pirimova Nargiza Adilovna
SPORT-TAYYORGARLIK MASHG'ULOTLARIDA BALANDLIKKA SAKROVCHI QIZLARNING
O'QUV-MASHG'ULOT JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH234-239

Tangirqulov Elmurod Aliyarovich
BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA ATROF-MUHITNI ASRASH ORQALI EKOLOGIK
TARBIYA BERISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS
XUSUSIYATLARI VA "YASHIL MAKON" MODULLARI240-244

Xayrov Rasim Zolimxon o'g'li
BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARINING KASBIY-METODIK TAYYORGARLIGINI
TAKOMILLASHTIRISHDA TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING QO'LLANILISHI245-258

Ahmadjonova Odina Anvarjon qizi
ZAMONAVIY TA'LIM MUHITIDA INGLIZ TILI DARSLARIDA STEAM TA'LIM
TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI: STEAM KOMPETENSIYALAR
TUSHUNCHASI259-265

Valieva Xolida
AJDODLAR MEROSI - INSONIYAT BOYLIGI266-271

Djumayeva Dildora Isroilovna
BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTRISHNING
PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI272-277

Davlatova Nilufar Vosiljonovna
TA'LIM-ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASINI KUCHAYTIRISHDA ZAMONAVIY TA'LIMNING
O'RNI VA MOLIALASHTIRISH MEXANIZMLARI278-285

Mamaraimova Zebo Shafokatovna
YUQORI SINIF O'QUVCHILARINI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK
TAMOYILLARI286-290

Turayev Yolqin Sherzod o'g'li
KATTA MAKTABGACHA TA'LIM YOSHDAGI BOLALARDA DALILY ASOSLASH KO'NIKMASINI
SHAKLLANTIRISH YO'LLARI291-295

Abdurasulova Shoira Kushakovna
BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLILIGINI
INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA RIVOJLANTIRISH296-305

Sottarov Abduvali Umirqulovich
UMUMIY FIZIKA KURSINI O'QITISHDA NANOTEXNOLOGIYA FAN VA TEXNIKA SOHASI
SIFATIDA306-310

<i>Xushnazarova Ma'mura Nodirovna</i> VOLONTYORLIK FAOLIYATINIG IJTIMOIIY-PEDAGOGIK MUAMMOLARI	311-315
<i>Xushvaqtov Umar Norqobilovich</i> AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANIB O'QUVCHILARDA IMPERATIV TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA KOMPETENSIYANING RO'LI	316-320
<i>Alimqulova Ra'noxon Gulmirzayevna</i> BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARIDA NUTQ MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHGA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	321-326
<i>No'monxonova Muattarxon Nosirxon qizi</i> BO'LAJAK TILSHUNOSLARDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARKOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARINING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI	327-331
<i>Xalikov Faroxidin</i> TA'LIM TIZIMIDA TESTOLOGİYADAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH SAMARADORLIGI	332-339
<i>Abduvaxidov Xusan Abdukulovich</i> OLIY TA'LIM TALABALARIDA INNOVATSION YONDASHUV ORQALI KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH	340-345
<i>Якубова Нафиса Одилжановна</i> ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУССАСАЛАРИДА ЧИЗМАЧИЛИК ДАРСЛАРИДА ТАЛАБАЛАРНИ ИЖОДИЙ-КРЕАТИВ ФИКРЛАШГА ЎРГАТИШ МЕТОДИКАСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	346-354
<i>Karimov Qayum Mamashayevich</i> TALABALARNI KOMPYUTERLI MATEMATIKA TIZIMLARINING GRAFIK IMKONIYATIDAN FOYDALANISH BO'YICHA BILIMINI OSHIRISH	355-360
<i>Yusupova Shoxista Alimjanovna</i> TO'GARAK MASHG'ULOTLARI ORQALI TASVIRIY SAN'AT FANIGA ASOSLANGAN XOLDA O'QUVCHILAR IJODIY QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	361-371
<i>Kasimov Oйбек Омилевич</i> СПОРТДА АХЛОҚИЙ ҚОЙДАЛАР ВА "FAIR PLAY" НОРМАЛАРИНИНГ АҲАМИЯТИ ...	372-378
<i>Abduraxmonov Akbar Abduxamidovich</i> MILLIYLIK VA UMUMINSONIYLIK TAMOIYILLARI UYG'UNLASHUVINING NAZARIY-METODOLOGIK JIHATLARI	379-386
<i>Фазлиддинов Шухрат Фахриддинович</i> ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ЗАНЯТИЯХ ПРИ ИЗУЧЕНИИ КАТЕГОРИИ РОДА ГЛАГОЛА В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗАХ.....	387-394
<i>Jurayev Bobomurod Ramazonali o'g'li</i> TALABALARNING JISMONIY FAOLLIGINI OSHIRISH VA RIVOJLANTIRISH JARAYONINING SAMARADORLIK DARAJASI	395-400
<i>Eshbekova Gulabahor Zafarboyevna</i> МАКТАВГАЧА YOSHDAGI BOLALARNING YOZISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI	401-406

<i>Khidirova Malakhat Qazakhovna</i> ORGANIZATION AND EVALUATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS BASED ON EUTAGOGICAL APPROACHES	407-413
<i>Fayzullayeva Madina Abdumo'min qizi, Xolbo'tayeva Moxinur Temurboy qizi</i> MENEJMENT SOHASINI O'QITISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	414-420
<i>Achilov Nuriddin Abdugafforovich</i> AL-HAKIM AT-TERMIZIY TA'LIMOTINING ILMIY TADQIQI	421-426
<i>Norinov Muxammadyunus Usibjonovich</i> JAMIYAT TARAQQIYOTIDA BO'LAJAK MUHANDISLARNING KASBIY KOMPETENSIYALARINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI	427-432
<i>Begimqulov Zarif Axmadovich</i> JISMONIY TARBIYA YO'RIQCHISINING IJTIMOYIY-MADANIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA MALAKA OSHIRISH JARAYONINING AHAMIYATI	433-438
<i>Izbosarova Zuxro Anatoliy qizi</i> BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARINING KOMMUNIKATIV KO'NIKALARINI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI	439-443
<i>Jumayev Sirojiddin Zafarovich</i> MOLEKULAR BIOLOGIYADAN OQSILLARNING AMINOKISLOTA TARKIBI VA AMINOKISLOTALARNING TASNIFI MAVZUSINI O'QITISHDA MASALA VA MASHQLARDAN FOYDALANISH	444-449
<i>Pulatova Muxabbat Egamberdiyevna</i> BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARIDA INNOVATSION KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI	450-457
<i>Yuldashev Mengali Ziyaduloyevich</i> BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARIDA MUSTAQIL ISHLASH KOMPITENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH	458-463

13.00.00– Педагогика фанлари

Ahmadjonova Odina Anvarjon qizi
Namangan davlat universiteti 1-bosqich doktoranti
ahmadjonovaodina2020@gmail.com

**ZAMONAVIY TA'LIM MUHITIDA INGLIZ TILI DARSLARIDA STEAM TA'LIM
TEKNOLOGIYASIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI: STEAM KOMPETENSIYALAR
TUSHUNCHASI**

Annotatsiya. Ushbu maqolada bugungi kunda ta'lim jarayonlarida keng bahslarga sabab bo'layotgan STEAM ta'lim texnologiyasi asosida shakllantiriluvchi STEAM kompetensiyalar haqida so'z boradi. Shuningdek, maqolada STEAM kompetensiya turlari, ahamiyati va u haqida berilgan fikrlar ham bayon etilgan.

Kalit so'zlar: kompetensiya, kompetentlik, STEAM kompetensiyalar, bilim, ko'nikma, malaka, muloqatchanlik, tanqidiy fikrlash, muommolarni hal etish, yaratuvchanlik qobiliyatlari.

Akhmadjonova Odina
Namangan State university 1st year PhD student

**THE IMPORTANCE OF USING STEAM EDUCATIONAL TECHNOLOGY IN ENGLISH CLASSES
IN THE MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGY: THE CONCEPT OF STEAM
COMPETENCIES**

Annotation. This article reveals information about one of the most vital topics in educational field: STEAM competencies which are developed on the basis of STEAM educational technology. The types of STEAM competencies, their importance in teaching and different views on the topic are content of the article.

Keywords: competence, competent, STEAM competencies, knowledge, skill, qualification, communication, critical thinking, problem solving, creative skills.

Ахмаджонова Одина
Наманганский государственный
университет докторант 1 ступени

**ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ STEAM НА ЗАНЯТИЯХ ПО
АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ В СОВРЕМЕННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ: ПОНЯТИЕ
STEAM-КОМПЕТЕНЦИЙ**

Аннотация. В данной статье рассказывается о STEAM-компетенциях, которые формируются на основе образовательной технологии STEAM, что является причиной широких дискуссий в образовательных процессах на сегодняшний день, а также описываются виды STEAM-компетенций, их значение и мнения о них.

Ключевые слова: компетенция, компетенция, STEAM-компетенции, знания, умения, компетентность, общение, критическое мышление, решение проблем, креативность.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V3I12.2Y2023N40>

Kirish. Ta'lim sohasi boshqa barcha sohalar qatorida yillar o'tgani sari isloh qilinishga ehtiyoj sezadi. XXI-asr butun dunyo tarixida texnologiyalar asri deya nom qoldirmoqda. So'nggi bir necha o'n yillar ichida aql bovar qilmas darajadagi ixtirolar, kashfiyotlar, yangiliklar amalga oshirilmogda. Ayni paytda butun jahonda globallashuv jarayoni ildam sur'atlarda rivojlanmogda. Hozirda ta'lim oluvchilarga nafaqat nazariy, balki asosiy e'tibor amaliyotga qaratilgan ta'lim dasturlari amaliyotga joriy etilmogda. Endilikda bitta fanni yakka holda emas balki, uyg'unlashtirib, integratsion tarzda ta'lim berish afzalliklari barchaga ayon bo'lmoqda. Shunday yondashuvlardan biri-STEAM ta'lim texnologiyasidir.

1990-yillarning boshlarida AQSHda paydo bo'lgan bu atama STEM- science, technology, engineering, mathematics ya'ni ilm-fan, texnologiya, muhandislik va matematikani integratsion tarzda o'qitishni o'ziga maqsad qilib olgan. Bu ta'lim dasturini amaliyotga joriy qilishdan asosiy maqsad yosh avlodda 21 asr qobilyatlari, ya'ni birgalikda ishlash, hamjihatlik, tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, muommoni hal etish singari qobilyatlarni rivojlantirishdir. Bu yondashuv paydo bo'lganidan keyin, STEAM kompetensiyalar atamasi ham muloqotga kirib kelmoqda.

Adabiyotlar tahlili. Ta'limga xalqaro baholash dasturlarini va o'qitish jarayoniga innovatsion texnologiyalarni tadbiiq etish masalasi B.X.Xodjayev, M.Asqarova, G.Qosimova, A.Matkarimov va boshqalar tomonidan ilmiy tadqiqot muammosi sifatida o'rganilgan, Z.BSangirova, J.N.Kim, M.X.Toshbekova tadqiqotlarida STEAM ta'lim texnologiyasidan maktabgacha va boshlang'ich ta'lim tashkilotlarida integratsion o'qitish jarayonlarida foydalanish to'g'risida izlanishlar olib borishgan.

Xorijlik olimlardan G.Yakman, M.Sanders, J.Brainer, S.Harkness, K.Jonson, K.Kohler, V.N.Chemekov, S.A.Averin, W.H.Tan, R.Subramaniam va boshqalarning izlanishlarida STEAM ta'limi fenomenini o'ziga xos tarzda tadqiq etilgan. STEAM kompetensiyalar ko'plab xorijlik taqdiqotchilarning ilmiy izlanish asosiga aylangan, Jumladan, amerikalik izlanuvchilarga A.Karneval, M.Milton, N.Smit [4;15], avstraliyalik olimlar G.Sikman, P.Korbel [2;56], turkiyalik taqdiqotchilar S.Jeylan, A. Zeynep, K.Seyit [3;84] va boshqalar mazkur mavzuda ilmiy izlanishlar olib borganlar. Shuningdek, taqdiqotchilar H.Jang, L.Hreynevich, N.Morze, M.Boikolar [7] STEAM kompetensiyalar haqida o'z qarashlarini bildirishgan.

Tahlil va natijalar. Asrimiz boshlarida AQSH milliy ilmiy jamg'armasi (NSF) mamlakatda texnik mutaxassislar taqchilligini bartaraf yetishga mo'ljallangan yangi ta'lim yo'nalishini ifodalash maqsadida STEAM (science, technology, engineering, art, mathematics) ta'lim tizimini yaratdi. Bu atama o'tgan o'n yillik ichida keng bahs-munozaralarga sabab bo'lqib kelmoqda. 1990 -yillarda AQSH Milliy ilmiy jamg'armasi ilm-fan, matematika, muhandislik va texnologiya fanlarini umumlashtirish uchun "SMET" qisqartma so'zidan foydalanishni boshladi. Bu qisqartma ingliz tilida salbiy ma'no beruvchi smut so'zi bilan bir xil talaffuz qilinishi sababli, STEM atamasiga almashtirildi. Shundan so'ng bu ta'lim haqidagi ilk g'oyalar ilmiy nashrlar va ommaviy axborot vositalarida paydo bo'la boshladi. O'shandan beri bu shakldagi ta'limni rivojlantirish AQSH davlat siyosatining muhim strategiyalaridan biriga aylandi. Keyinchalik global texnologik taraqqiyot tufayli butun dunyoga yoyila boshladi.

"STEM" atamasi ilk bor 1990 yilda AQSHda bakteriolog R.Kolvell tomonidan taklif qilingan bo'lishiga qaramay, 2001 yilga kelib uning vatandoshi biolog D.Ramali (J.Ramaley) tomonidan keng qamrovda qo'llanila boshlandi.

Tadqiqotchi G.Yakman STEAM –bu yangi ta’lim nazariyasini anglatuvchi fanlar tuzilmasi hamda STEM ta’limga asoslangan yo’nalish deb ta’riflaydi va shunday deydi : “An’anaviy S-T-E-M dasturidagi Ilm-fan, Texnologiya, Muhandislik, Matematika fanlari har biri alohida ta’lim hisoblanadi.Ularning har biri o’z tajribalari va mezonlariga asoslanadi va o’zaro ma’lum jihatlari bilangina uyg’unlashadi.STEM fanlarini Art-San’at bilan uyg’unlashtirish, ta’lim oluvchilarga murakkab masalalarni hal yetishda ham mantiqiy ,ham ijodiy fikrlash ko’nikmalarni shakllashtirishga xizmat qiladi. Art- atamasi juda keng qamrovli fanlarni o’z ichiga oladi. STEAM – yangi ta’lim nazariyasini qo’llab quvvatlovchi fanlar tizimidir:

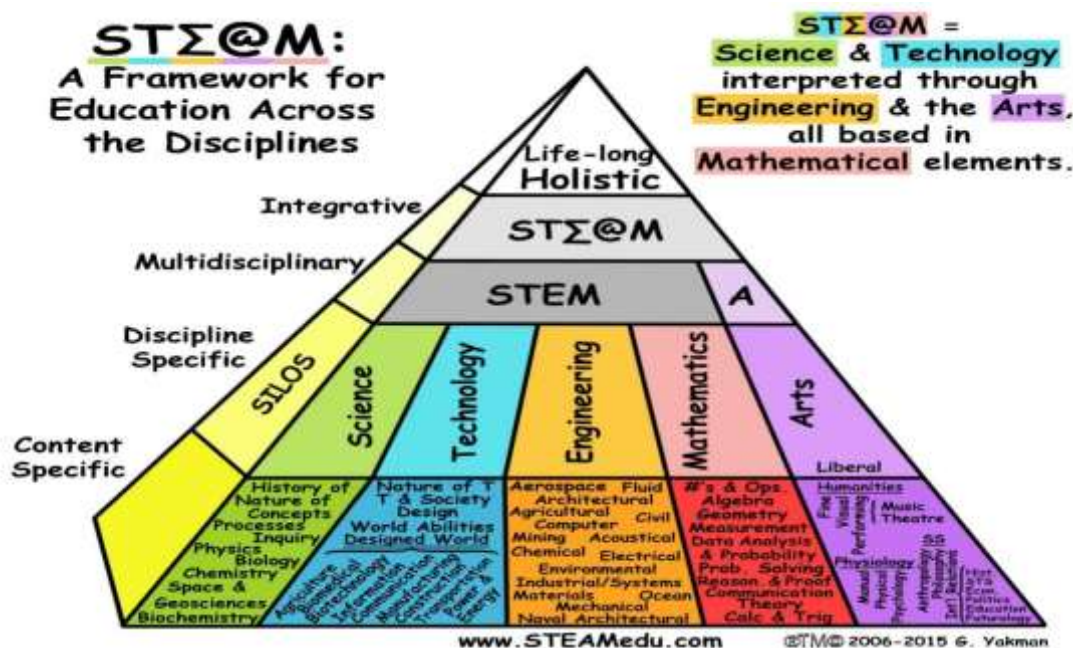
S-Science -tabiiy fanlar-borliqda mavjud bo’lgan , inson omili qatnashmagan nars, voqea-hodisalar ilmi. Fizika, Biologiya, Geografiya, Kimyo, Biokimyo,Koinot ilmi, Biotexnologiya singari fanlarni o’z ichiga oladi;

T-Texnologiya fanlari – inson yehtiyolari va xohish-istaklarini qondirish maqsadida buyumlar yaratish haqidagi fan, jumladan,Yenergetika, Transportlashtirish, Sanoat , Ishlab chiqarish va boshqalar;

E- Engineering-Muhandislik fanlari-tabiiy fanlar, matematikaga asoslanib texnologiyalar yordamida mantiq hamda yaratuvchanlik qobilyatlarida foydalanish.Kosmik Muhandislik, Qishloq Qurilish Muhandisligi,Kon muhandisligi va boshqalar;

M-Matematika fanlari- raqamlar ustida amallar. Algebra, Geometriya, Ma’lumotlar ilmi, Yehtimollik nazariyasi, Sabab & Oqibat singari bo’limlarga bo’linadi;

A-Art- San’at- jamiyatning rivojlanishi, ta’sirlari hamda o’tmish, bugungi kun va kelajakda uning an’analari va jarayonlarining qanday qabul qilinishini o’rganadi. Ta’lim, Siyosat, Falsafa, Til va Adabiyot,Falsafa va Tarix fanlari San’at fanlar tarmog’iga kiradi.

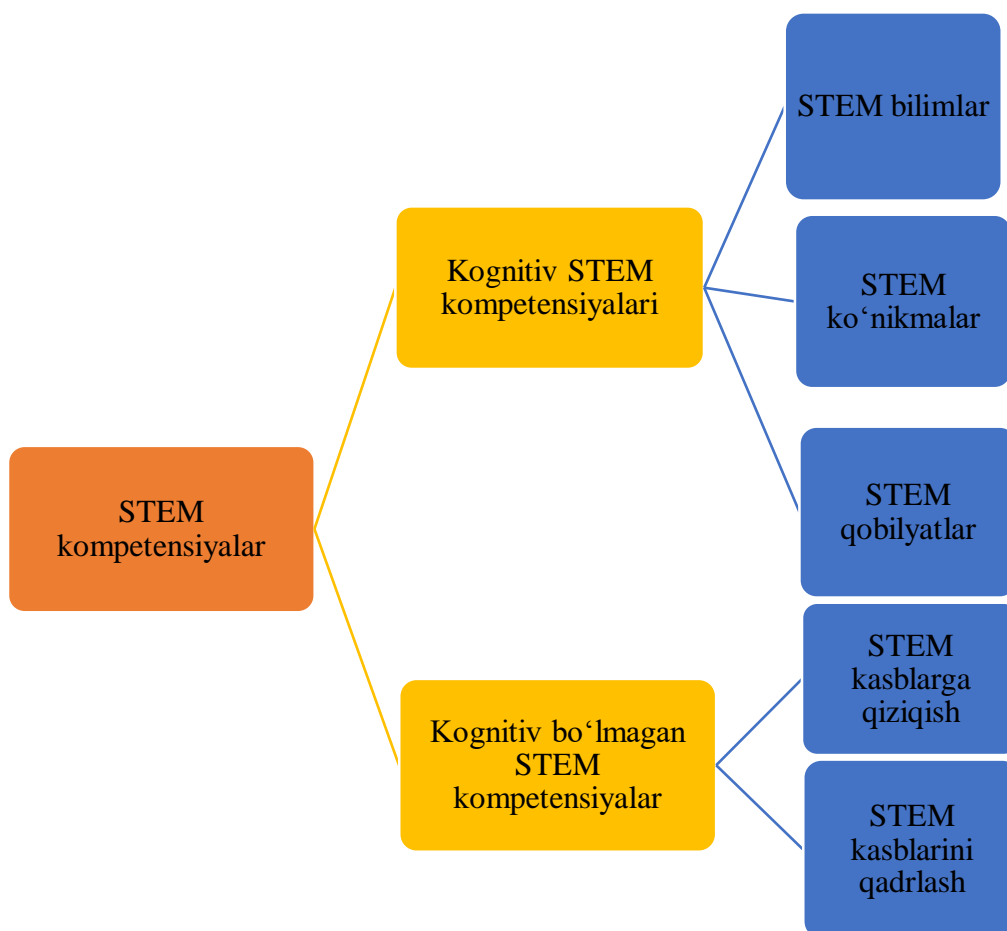
1-rasm: Tadqiqotchi G.Yakman tomonidan yaratilgan STEAM logotipi.

STEAM ta’lim texnologiyasi barcha davlatlar rivojlanish strategiyalari va ta’lim dasturlarida asosiy o’rin egallab kelmoqda. Shu o’rinda keyingi yillarda yangi atama STEAM kompetensiyalar atamasi ham keng qo’llanilmoqda. Tadqiqotimiz davomida ushbu yangi atama ustida ish olib borishni ma’qul deb bildik.Ta’limshunoslikda “kompetensiya” atamasi u yoki bu kasb egasiga zarur bo’lgan qonuniyat, tamoyil, talab va qoidalar, burch, vazifa hamda majburiyat hamda me’yorlar yig’indisi degan ma’nolarni anglatib, “samaradorlik”,

“moslashuvchanlik”, “muvaffaqiyatlilik”, “tushunuvchanlik”, “natijalilik”, “uquvlilik”, “xocca”, “xususiyat”, “sifat” va “miqdor” kabi tushunchalar asosida ham tavsiflanmoqda[1;36]Kompetensiya tushunchasi haqida soʻz borar yekan, keying yillarda koʻp munozaralarga sabab boʻlayotgan yangi ilmiy tushuncha.STEAM kompetensiyalar haqida bir qator olimlar va tadqiqotchilar oʻz fikr mulohazalarini bildirishgan va oʻzlariga tadqiqot obʻyektini yetib belgilashgan. UNESCO tomonidan berilgan maʼlumotlarga koʻra, STEAM kompetensiya –bu insonlarning STEAM fanlari boʻyicha egallagan koʻnikmalarini kundalik hayot tarzi, ish joyi yoki taʼlim jarayonlarida toʻgʻri qoʻllay olish qobilyatidir.STEAM kompetensiya atamasiga – STEAM fanlari va kasblarini oʻzlashtirish uchun zarur boʻladigan bilim, koʻnikma va malakalar yigʻindisi deya taʼrif bersak maqsadga muvofiq boladi.

Avstraliyalik olimlar G.Siekmann va P.Korbel oʻz tadqiqotlarida aynan STEAM kompetensiyalarini emas, balki STEAM sohalarida uchraydigan xilma-xil koʻnikmalar haqida fikr yuritadilar. Ularning qarashlariga koʻra, STEAM koʻnikmalari muhandislik, texnologik yoki ilmiy mahsulotlarni loyihalashtirish, yaratish va rivojlantirish uchun zarur boʻladigan ilmiy bilimlarni yaratish qobilyatidir[2;56].Shunga oʻxshash ilmiy yondashuv Turkiyalik olimlar S.Jeylan, A.Zeynep, K. Seyit tomonidan ham olib borilgan.Ular STEAM koʻnikmalar yeng asosiy koʻnikmalar deb hisoblaydilar va unga hamkorlik, muloqot, yaratuvchanlik, innovatsion, moslashuvchanlik, tadbirkorlik, madaniyatlararo hamdoʻstlik tushunchalarini umumlashtiruvchi, muhandislik va dizayn masalalariga yechim beruvchi, raqamli va ijtimoiy kompetensiyalarning tarkibiy qismidir deya taʼriflaydilar.[3;84]

Tadqiqotchilar A.Karneval, M.Milton, N.Smit STEAM [4;15] kompetensiyalari boʻyicha ilmiy izlanish olib borgan kasbdoshlari orasida birinchi boʻlib STEAM kompetensiyalari va uning tarkibiy qismlari boʻyicha oʻz qarashlarini bildirgan.Mazkur olimlar STEAM kompetensiyalarini asosan ikki tarkibiy qismga ajratadi: kognitiv-STEAM kompetensiyalari va kognitiv boʻlmagan-STEAM kompetensiyalari. Kognitiv kompetensiya-(inglizcha cognitive bilish, tushunish, oʻrganish jarayonlariga aloqador maʼnosini beradi) bilish jarayonlariga bogʻliq kompetensiyalar hisoblanadi hamda uch turga boʻlinadi : STEAM bilimlar, STEAM koʻnikmalar va STEAM qobilyatlar. Kognitiv boʻlmagan yaʼni anglashga aloqador boʻlmagan STEAM kompetensiyalar STEAM kasblariga qiziqish va STEAM kasblari qadriyatlarini deb nomlangan ikki turga ajratilgan. Tadqiqotchilar A.Karneval, M.Milton, N.Smit tomonidan STEAM kompetensiyalar tarkibi qismlari jadvalining biz tomonimizdan modifikatsiya qilingan variantini taklif etamiz.

1-jadval. STEAM kompetensiyalar tarkibiy qismlari:

Shunga o‘xshash yana bir tadqiqot AQShda H.Jang tomonidan olib borilgan. Tadqiqotchi olim STEAM kompetensiyalarini har biri bilim, ko‘nikma va qobiliyatlardan tashkil topgan besh guruhga bo‘ladi: [5;290]

- Muommolarni hal yetish(13 ta tarkibiy qism)
- Insonlar bilan ishlash (18 ta tarkibiy qism)
- Texnologiyalar bilan ishlash (6ta tarkibiy qism)
- Tashkiliy tuzilmalar bilan ishlash (8ta tarkibiy qism)
- Manbalar bilan ishlash (7 ta tarkibiy qism)

L.M. Hrynevych, N.V. Morze va M.A. Boiko [6;22] tomonidan olib borilgan ilmiy izlanishlar natijasida STEM kompetensiyalariga quyidagicha tarkibiy qismlarga bo‘linadi: matematik kompetensiya, tabiiy fanlar kompetensiyasi, informatika va raqamli kompetensiya, jamoaviy va ijtimoiy kompetensiya, madaniy kompetensiya, atrof- muhit, tadbirkorlik va chet tili bo‘yicha bilimlar. Tadqiqotchilar N. Morze va O. Strutynska [7;190] STEAM kompetensiyalarni STEAM sohasidagi bilimlar, STEAM ko‘nikmalari , raqamli kompetensiya, tadqiqot kompetensiyasi, shaxsiy fazilatlar va boshqa kompetensiyalarga ajratishgan. Ushbu kompetensiya tarkibiy qismlari quyida jadval ko‘rinishida berildi:

1-jadval. STEAM kompetensiyalar tarkibiy qismlari va ularning tuzilishi

№	STEAM kompetensiya tarkibiy qismlari	Tarkibiy qismlar quyidagilarni o‘z ichiga oladi
---	--------------------------------------	---

1	STEAM bilimlar	Matematika, muhandislik, dizayn loyihalash, texnologiya, modellashtirish, tabiiy fanlar (fizika, astronomiya, kimyo, biologiya, geografiya,), Ingliz tili
2	STEAM ko'nikmalar	Matematik ko'nikmalar, texnologik ko'nikmalar, muhandislik dizayn, jihozlarni yaxshi holatda asrash; muhandislik, texnologiya, matematika va ilmiy modellardan foydalanib, real-hayot hodisalarini taqdimot etish; muhandislik, texnologiya, matematika va ilm-fan prinsiplari va tushunchalarini boshqa sohalar (tarix, til, madaniyat...) bilan bog'liqlikda tadqiqot ishlari olib borish;
3	Tadqiqot kompetensiyasi	Muommoni aniqlash qobilyat; tadqiqot ob'yektini shakllantirish va uni olib boorish yo'llarini aniqlash; mashg'ulotni rejalashtirish; tadqiqot olib boorish va unitaqqoslash qobilyati; turli xil vaziyatlarda bilimni qo'llay olish qobilyati; muommoni hal etishda boshqalar fikrini tushuna olish; g'ayritabiiy muommolarni hal etish qobilyati; tadqiqotning amaliy natijalarini tasdiqlash va tekshirish;
4	Raqamli kompetensiya	Komputer savodxonligi, turli xil manbalardan ma'lumot olish va ularni analiz qilish, ustida ishlash va talqin etish qobilyati, STEAM sohalarida raqamli texnologiyalardan foydalanish.
5	Shaxsiy fazilatlar	Tanqidiy fikrlash, o'zgacha fikrlash, muloqotga kirishish ko'nikmalari, jamoaviy ishlash qobilyati, jamoa a'zolarini ruhlantirish, murakkab muommolarni hal eta olish qobilyati, qaror qabul qilish, yangi fikrlarga ochiqlik, manbalardan to'g'ri foydalana olish qobilyati.
6	Boshqa asosiy kompetensiyalar	O'rgana olish qobilyati, jamoaviy kompetensiya, ijtimoiy kompetensiya, atrof-muhit savodxonligi, tadbirkorlik.

Xulosa va takliflar. Xulosa o'rnida aytish muminki, har qanday sohada muvaffaqiyatli faoliyat olib borish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar yig'indisi hisoblangan kompetensiya atamasi, bugungi kunda ta'lim sohasida o'zining ahamiyatini tobora kengaytirib bormoqda. Zamon bilan hamnafas bo'lish, 21-asr qobilyatlarini egallash uchun ta'lim oluvchilardan STEAM kompetensiyalarga egalik talab qilinadi. Buni ta'minlash oliy ta'lim muassasalari talabalari darsliklariga va maktab o'qituvchilari o'quv qo'llanmalariga mazkur atama, uning tarkibiy qismlari, shakllantirish bosqichlari haqida kerakli ma'lumotlar kiritish, turli xil seminar-trening, workshop va taqdimotlarda bu haqida fikr-mulohaza va takliflar bildirish bilan bo'ladi deb o'ylayman.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Молчанов С.Г. Формирование и оценивание социальных компетенций в образовательном учреждении. Учебно-методическое пособие для классного руководителя. –Челябинск, Энциклопедия, –2010. –36 с.
2. Siekmann, G. & Korbel, P. (2016). Defining ‘STEM’ skills: review and synthesis of the literature–support document 1, NCVER, Adelaide. 56 p
3. Sen, Ceylan, Ay, Zeuner, & Kiray, Seyit (2018). STEM Skills in the 21st Century Education. In: M. Shelley, S. Ahmet Kiray (Eds.) Research Highlights in STEM Education. (pp. 81–101). Publisher: ISRES Publishing.[https://www.researchgate.net/publication/332574347 STEM SKILLS in the 21 ST CENTURY EDUCATION](https://www.researchgate.net/publication/332574347_STEM_SKILLS_in_the_21_ST_CENTURY_EDUCATION).
4. Carnevale, A.P., Smith, N., & Meltton, M. (2011). STEM: Science Technology Engineering Mathematics. Executive Summary. Center on Education and the Workforce, Georgetown University (USA), 2011. 15 p.<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED525298.pdf>
5. Jang, H. (2016). Identifying 21st Century STEM Competencies Using Workplace Data. Journal of Science Education and Technology, 25(2), 284–301. <https://doi.org/10.1007/s10956-015-9593-1>.
6. [Hrynych, L.M., Morze, N.V., & Boiko, M.A. (2020). Information Technologies and Learning Tools, 2020, 77(3), 1–26. <https://doi.org/10.33407/itlt.v77i3.3980>
7. N. Morze and O. Strutynska E-learning in the Time of COVID-19 Scientific Editor Eugenia Smyrnova-Trybulska “E-learning”, 13, Katowice–Cieszyn 2021, pp. 187–198 <https://doi.org/10.34916/el.2021.13.16>

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 12/2 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).